पाठ्यक्रम संरचना

सत्र–2018–19

कक्षा–**XI**

विषय– संस्कृत (**N**-003)

कुल अंक–100

स. क्र.	इकाई	पाठ्यवस्तु	आंबटित अंक.	कालखण्ड
1	(क)	अपठित– अवबोधनम्	10	20
2	(ख)	रचनात्मककार्यम्	15	30
		1. औपचारिकम् अनौपचारिकं पत्रम् प्रार्थना पत्रम्		
		2. लघुकथा/ वार्तालोप एक पक्षपूरणम्		
		3. अनुवाद		
3	(ग)	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25	60
4	(घ)	(i) पठित– अवबोधनम्	35	85
		(पाठ्यपुस्तक)		
		(ii) संस्कृतसाहित्येतिहासस्य परिचयः	15	25
		महायोग	**100**	**220**

सत्र् 2018–19

कक्षा :–XI

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्) (कोड सं.N–003)

पाठ्यक्रमः परीक्षानिर्देशाश्च (2018–2019)

विषयः– संस्कृत पूर्णांकः–100

विषय कोडः– **N-003** समय : – 3:00 घण्टे

अवधिः–होरात्रयम्(3 घंटे) कक्षा–XI प्रश्नपत्रम् पूर्णाङ्काः 100

अस्मिन् प्रश्नेपत्रे चत्वारो भागाः भविष्यन्ति।	अङ्काः
भागः ''क'' अपठित- अवबोधनम्	10
भागः ''ख'' रचनात्मककार्यम्	15
भागः ''ग'' अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25
भागः ''घ''	50

- पठित–अवबोधनम् (35अकङाः)
- संस्कृतसाहित्येतिहासस्य परिचयः (15अकङाः)

प्रतिभागं विस्तृतविवरणम्
भागः 'क' अपठित–अवबोधनम्

अङ्काः (10) कालांशाः(20)

80–100 शब्दपरिमितः एकः सरलः अपठितः गद्याांशः।

प्रश्नवैविध्यम्

i.	एकपदेन उत्तरम्	2
ii.	पूर्णवाक्येन उत्तरम्	4
iii.	वाक्ये कर्तृक्रिया–पदचयनम्, सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः, विशेषण–विशेष्य/पर्याय/विलोमादिचयनम्	2
vi.	समुचितशीर्षकलेखनम्	2

भागः 'ख' रचनात्मकं कार्यम्

अङ्काः **(15)** कालांशाः**(30)**

1. औपचारिकम् अनौपचारिकं पत्रम्/ प्रार्थनापत्रम् (पूर्ण पत्रं लेखनीयम्) 5
2. लघुकथा (शब्दसूचीसाहाय्येन,रिक्तस्थानपूर्ति–माध्यमेन)/वार्तालापे एकपक्षपूरणम् 5
3. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादः– 5

भागः 'ग' अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

अङ्काः **(25)** कालांशाः**(60)**

1. **प्रत्ययाः** – क्त, क्तवतु, क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, तव्यत्, अनीयर। 4
2. **सन्धिः** – पाठ्यपुस्तके प्रयुक्तपदानां सन्धिविच्छेदः सन्धिकरणं च। 3

   स्वसन्धिः– दीर्घः ,गुणः ,वृद्धिः ,यण्, अयादि, प्रकृतिभावः।

   व्यज्जनसन्धिः–श्चुत्वम् , ष्टुत्वम्, जश्त्वम्, षत्वम्, णत्वविधानम्, अनुस्वारः, परसवर्ण।

   विसर्गसन्धिः– सत्वम्, उत्वम्, रूत्वम्, लोपः, विसर्गस्थाने स्,श्,ष्।
3. **शब्दरूपाणि–** विभक्त्यनुसारं वाक्यप्रयोगः। 3

   अजन्ताः – बालक, फल, रमा, कवि, पति, मति, वारि, नदी, शिशु, धेनु, मधु, वधू, पितृ, मातृ, कर्तृ, एवं समानान्तरप्रयोगाः।

   हलन्ताः– राजन्, गच्छन्, भवत्, आत्मन्, विद्वस्, चन्द्रमस्, वाच् एवं समानान्तरप्रयोगाः

   सर्वनामशब्दाः– सर्व, यत्, तत्, किम्, इदम्, (त्रिषु लिङ्गेषु) अस्मद्, युष्मद्।

   सङ्ख्यावाचकशब्दाः– एकसङ्ख्यातः पञ्चसङ्ख्यापर्यन्तम् (त्रिषु लिङ्गेषु)।
4. **धातुरूपाणि** – लट्, लृट्, लोट्, लङ्, विधिलिङ् इति पञ्चलकारेषु अधोलिखितधातूनां वाक्येषु प्रयोगः। 3

   परस्मैपदिनः – भू, पठ्, गम्, लिख, पा, स्था, दृश, अस्, कथ, भक्ष्,घ्रा, क्रुध्, हन्, श्रु, नृत्, स्पृश्, चुर्, कथ्।

   आत्मनेपदिनः– लभ्, सेव, मुद्, याच्।

   उभयपदिनः – कृ, हृ, क्री, ग्रह्, शक्, (केवलं लट्–लृट्–लकारयोः)
5. कारक – उपपदविभक्तिप्रयोगः 5
6. सामान्यं वाच्य–परिवर्तनम् 3

   (लट्लकारे, क्त–क्तवतु–प्रत्यययोः माध्यमेन भूतकालार्थे च)
7. अशुद्धि– संशोधनम् (लिङ्गे –वचन – पुरूष – विभक्ति – कालाधारितम्) 4

भागः 'घ' (i) पठित–अवबोधनम्

अङ्काः **(50)** कालांशाः**(85)**

(अ) पठित- अवबोधनम् **35**

1. अंशत्रयम् 15
   - एकः गद्यांशः , एकः पद्यांशः, एक : नाट्यांशः च। (5+5+5)
   - पाठ्यांश–आधारितं प्रश्नवैविध्यम् 1
   - एकपदेन उत्तरम् 2
   - पूर्णवाक्येन उत्तरम् 2
   - विशेषण– विशेष्य/पर्याय/विलोमादिचयनम्, वाक्ये कर्तृक्रिया–पदचयनम्, सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः
2. उद्धृतांशम् अधिकृत्य कः कं प्रति कथयति इति निरूपणम्/सन्दर्भग्रन्थस्य लेखकस्य च नामोल्लेखनम्। 4
3. भावार्थलेखनम्/प्रदत्ते भावार्थत्रये शुद्धभावार्थचयनम्। 4
4. प्रदत्तेषु अन्वयेषु रिक्तस्थानपूर्तिः/प्रश्नपत्रात् भिन्नं पाठ्यपुस्तकस्य श्लोकमेकं लिखित्वा भावार्थलेखनम् 4
5. प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम्। 4
6. प्रदत्तपङ्क्तिषु प्रसङ्गानुसारं पदानाम् अर्थलेखनम्। 4

भागः 'घ' (ii) संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः

अङ्काः **(15)** कालांशाः**(25)**

संस्कृतेन वस्तुनिष्ठ/ अतिलघुत्तरप्रश्नमाध्यमेन अधोलिखितसंस्कृतसाहित्यविषयकः परिचयः

1. संस्कृतशब्दस्य व्युत्पत्तिः परिभाषा च। 2
2. वेदः, उपनिषद्, पुराणम्, स्मृतिः, रामायणम्, महाभारतम्। 5
3. गद्यकाव्यम्, पद्यकाव्यम्, चम्पूकाव्यम् 4
4. नाटकम्, प्रमुखनाट्यतत्त्वानां प्रदत्तपरिभाषासु शुद्धपरिभाषाचयनम् 4

सन्दर्भग्रन्थाः

- भास्वती –प्रथमो भागः (पाठ्यपुस्तकम्) रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।
- व्याकरणसौरभम्, रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।
- रचानानुवादकौमुदी, कपिलदेवद्विवेदीलिखिम् विश्वविद्यालयप्रकाशनम्, वाराणसी।
- संस्कृतसाहित्यपरिचयः, रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।
- वेदपारिजात (अतिरिक्ताध्ययनार्थम्) रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।